

КОНФЛИКТИ И СИГУРНОСТ: ЙЕРАРХИЧНИ VS. МРЕЖОВИ СТРУКТУРИ

Доц. д-р Николай Слатински

I. Съвременните тенденции в международните отношения, тяхната силна динамика, непредсказуемост и нелинейност, необходимостта от преминаване от ортодоксалния дневен ред на сигурността (*security orthodoxy*) към “парадигмата на устойчивата сигурност”⁸³, са сериозно предизвикателство пред конфликтологията и конфликтолозите. В категоричния апарат и научния инструментариум навлизат понятия като синергия, самоорганизация, дисипативни структури, хаос. Все по-често също така се анализират мрежовостта и мрежовите структури, за които ми се иска да поговоря в тази статия.

За начало един пример. Много учени разсъждават относно съдбата на сегашния еднополюсен геополитически модел с една-единствена свръхсила – САЩ. Поради различни причини и с различни аргументи част от тези учени предполагат, че този модел няма да “издържи” в близките 15-20 години и ще се трансформира в двуполюсен или в многополюсен модел.

Логично е, че, за да стане това, би трябвало да се появи най-малкото поне още един полюс. Кой тогава може да бъде той?

► Тези, които продължават да мислят за бъдещата система за международна сигурност като за държаво-центрична, се оглеждат за втори полюс сред останалите държави и естествено се спират на Китай. Това е **Сценарий No. 1**.

► Известно развитие на този подход е **Сценарий No. 2** – втори полюс да бъде съюз от държави. Претендент за такъв полюс не може да бъде никой друг, освен Европейският съюз.

► Крачка напред в анализа за втория полюс е това да се окаже цивилизация по **Самюъл Хънтингтън**⁸⁴: общност с висока степен на интегритет на базата на културата, историята, етноса и религията, с близка

---

⁸³ Chris Abbott, Paul Rogers, John Sloboda, “Global Responses to Global Threats: Sustainable Security for the 21st Century“, Oxford Research Group, June 2006, http://www.oxfordresearchgroup.org.uk/publications/briefing_papers/pdf/globalthreats.pdf.

⁸⁴ Самюъл Хънтингтън, “Сблъсъкът на цивилизациите и преобразуването на световния ред”, С., “Обсидиан”, 1999 г., тук стр. 80 и следващи.

и до съвпадение ценностна система – **Сценарий No. 3**. В този случай само Ислямският свят се очертава като възможен кандидат.

► Освен тези три сценария, да се замислим за **Сценарий No. 4**: а защо като втори полюс да не се самозаяви и мрежова структура, покрила с паяжина Земята? Подобна структура могат да изградят чрез преплитането си мрежите на организираната престъпност и тероризма. Да я наречем the *Organized Crime & Terrorism Network (OCTopus-N)* структура.

Оплитащата Земята *OCTopus-N* мрежова структура не бива да бъде подценявана. С преливането на кадри, ресурси и методи на дейност, с огромния акумулиран капитал, с проникването практически на всички нива на властта дори в демократични държави и във всички печеливши бизнеси, организираната престъпност и тероризмът несъмнено могат да развият амбиции на влиятелен геостратегически фактор.

Организираната престъпност и тероризмът наистина са като паяжини: гъвкави и мутиращи, високо адаптивни ядра и ядки от типа на секти и тайни братства, бързо усвояващи новите комуникационни технологии и владеещи манипулирането както на човешки маси, така и на отделни личности.

Организираната престъпност и тероризмът “пишат” гръмките заглавия в медиите и насочват камерите къде и какво да отразяват. Те са изобретателни в насилието, имат монопол над времето и пространството, в които оперират, постоянно менят формите, способите, целите, ресурсите за въздействие. Ние – Западът, САЩ, НАТО, ЕС сме *re-active*, те са *pro-active*.

II. Ще си позволя следното твърдение: един от водещите конфликти на настоящето е конфликтът между йерархичните и мрежовите структури.

А оттук произтича и драмата на Държавата в наши дни: Държавата трябва да съчетава йерархичността, защото все пак е Държава, с мрежовостта – за да е способна да дава отговор на съвременните предизвикателства.

- Държавата все още не може да не бъде йерархично организирана. Това е свързано с нейния характер, с целите и задачите, които тя реализира, с начина, по който тя функционира, и с процедурите, по които взема решения.

- Но държавата днес не може да се справя с новите рискове и опасности, опоненти и врагове, ако не възприеме нови подходи, методи и средства и не започне да се „мрежовизира”.

Затова **Джон Аркуила** и **Дейвид Ронфелд** пишат, че правителствата трябва да създават условия за хоризонтално взаимодействие между институциите и да възприемат организационни стратегии и конструкции, които наподобяват мрежите на врага, като се

използва максимално положителното и от йерархичността, и от мрежовостта. Който пръв изгради ефективна хибридна организационна мрежа, той ще спечели стратегическата инициатива.⁸⁵

Първите стъпки в посока на „мрежовизиране“ на имащите ясно изразена йерархичност структури от системата за национална сигурност са следните: колкото е възможно да се „сплесква“ структурата във и на държавните институции, да не се създават нови йерархични нива, да се набляга предимно на координацията и децентрализацията, на усилията за интеграция и консолидация. Т.е. да се стремим към структури, чиято йерархичност е с по-малко нива и по-плоска, като постепенно преминаваме към мрежова архитектура: оптимално децентрализирана, с минимално необходима йерархия, с максимално адаптивна конфигурация.⁸⁶

Мрежоподобните или максимално “сплеснатите” структури са все по-често срещани се в социума – не само терористични и организирани престъпни групи, но и в гражданското общество, общностите по интереси, лобистки групи и групи за натиск.

Мнозина от нас имат опит от работа в организации, където се управлява йерархично – силово, командно, непрекословно.

В такива организации хората са третирани като пешки и по-лесно се разяжда тяхната сплотеност, липсват хоризонтални контакти; лидерът се опира на обслужващ, а не на стратегически мислещ екип, поражда се функционална завист, следствие от липсата на реални принципи и критерии за оценка на труда.

В този тип организации възникват:

- неформални групи – на толерирани и изолирани.
- неформални кръгове – от “лакеи”, “свита”, “везири”.
- неформални йерархии – но не по обективни, а по субективни

критерии.

В йерархичните структури правилата и процедурите, по които те функционират, играят стабилизираща роля, създават надежден ред в организацията, но много често се превръщат в „спирачка“ пред възприемането на новото. По принцип йерархиите трудно „понесат“ иновациите, особено тези, които искат преустройство на структурата, потоците на информация и взаимодействието между звената и хората. Дори иновацията да бъде все пак възприета, йерархичната структура я инкорпорира в своите правила изключително трудно.⁸⁷

---

⁸⁵ John Arquilla, David Ronfeldt, "Osama bin Laden and The Advent of Netwar", "New Perspectives Quarterly", Vol. 18, No. 4, Fall, 2001, <http://www.digitalnpg.org>

⁸⁶ Цветан Семерджиев, “Войната на мрежите”, С., “Софттрейд”, 2002 г., тук стр. 56.

⁸⁷ Karen Stephenson, Stephan H. Haeckel, "Making a Virtual Organization Work", Reprinted from Focus, no. 21, Zurich Insurance Group, p. 3.

В йерархичните структури слепващо вещество, свързваща материя е контролът – там “*подчиненият на моя подчинен е и мой подчинен*”. Докато в структурите, където йерархията се сплесква, а мрежовостта се засилва, това е доверието – там „*приятелят на моя приятел е и мой приятел*”.

В йерархичните структури водещи са формалната власт, принудата и въздействието, а в мрежовите – лидерството, мотивацията и влиянието.

В структури с нарастваща мрежовост и намаляваща йерархичност не е нужно да има *пъдари*, които да следят как работят останалите и да контролират всеки в организацията. Не са необходими и *филтри* – за пресяване на информацията нагоре и надолу. Не трябва и *watch-dogs*, кучета пазачи – да стоят ревностно пред вратата на лидера, за да не могат да влязат при него хора от по-ниските нива в йерархията.

- Две йерархични структури си взаимодействат основно по волята на тези, които ръководят – на управленско ниво.

- Две мрежови структури си взаимодействат чрез взаимно проникване, чрез преплитане – дори да са разнородни.

Ценни за изучаване са йерархизирани групи, в които всички зависят *от* или са подчинени *на* един лидер. В такива групи естествено няма явна и скрита борба за лидерство, малко или много всички се стремят да са по-високо в оценките на лидера, а позициите и идеите се “пречупват” през целите и ценностите, принципите и идеите не на групата, а на лидера.

Проблем за тези групи е появата на съгласие, че лидерът винаги най-добре знае какво, как и кога трябва се направи. Това го фаворизира като най-умен, безпогрешен, всемогещ, приспива вниманието му, ражда нагласи в екипа за бягство от отговорност, за недоверие към колегите, поражда страх някой да не хвърли сянка на съмнение и подозрение върху лидера.

За да бъде в ефикасна кондиция една група с безспорен и решаващ всичко лидер, добре е лидерът:

- да формулира ясно задачите, отговорностите и правата на всеки участник;
- да държи отворени каналите за комуникация с всички;
- да дава обратна връзка – като оценка за това, което хората правят;
- да изказва похвала пред всички, но да мъмри на четири очи;
- да заявява, че има доверие във всеки един поотделно и в целия екип като цяло.

За сплотяване и създаване на т. нар. Чувство на лакътя, на екипност и сътрудничество, се препоръчва лидерът да събира регулярно групата и проблемите да се обсъждат съвместно.

Нещо повече, освен събирания тогава, когато възникне един проблем, се препоръчват периодични сбирки, напр. веднъж в седмицата, по възможност в едно и също време – за да може мисълта на всеки да работи непрекъснато, той да разсъждава – с какви идеи ще се яви на следващото събиране на групата,

За да се гарантира изказването на виждания, различни от тези на мнозинството, в групата нерядко се определя “адвокат на дявола” – който без риск от санкции да изрази алтернативно мнение по даден проблем или по всички въпроси (*ad hoc* или постоянен “адвокат на дявола”).

Проблемът с централизираните структури, където “Лидерът е Бог”, е, че те могат и да дават добри резултати в нормалния живот, но са много неадекватни в екстремална ситуация и са уязвимо място в кризисния мениджмънт, защото в тях хората обикновено се опират на привичното, на добре познатото и създаващото комфорт; вниманието им лесно се приспива; целите се размиват; представата за реалността се изкривява.

Очевидно, разсъждавайки над проблема как да се съчетаят предимствата на йерархичните структури с преимуществата на мрежовите структури, **Кейрн Стивънсън** лансира тезата за оптималната организационна структура като „вечен хибрид” на йерархиите и мрежите, които трябва да бъдат „впрегнати” завинаги заедно, като „Ин” и „Ян” – за да осигурят баланса и отговорността: „Всяка мрежа може да разнищи йерархията и всяка йерархия може да смачка мрежата. Йерархията без мрежа е твърде строга, мрежата без йерархия е анархия.”⁸⁸

Сходен възглед споделя **Цветан Семерджиев** – че е добре „да се комбинират предимствата на йерархичната и мрежовата архитектури, като се използва “сплесната” структура, в която чрез експлоатиране на модерни информационни технологии се елиминират средните (междинни) равнища на взаимодействие и се разкриват възможности за вземане на решения на ниските равнища”.⁸⁹

И **Васил Проданов** твърди, че йерархичните структури, „ригидни, огромни по мащабите, пирамидални, монолитни, бюрократични организации” днес се заместват от плоските структури, „които се намират в доминиращи отношения не на субординация, а на координация и гъвкаво променящи правилата на взаимодействие”.⁹⁰ Това все повече се налага като закономерност да се преминава към дисперсирани на сравнително малки групи организации, където участниците мислят за себе

---

⁸⁸ Karen Stephenson, "What Knowledge Tears Apart, Networks Make Whole", Reprinted from Internal Communication Focus, no. 36., p. 5.

⁸⁹ Цветан Семерджиев, “Войната на мрежите”, тук стр. 10-24.

⁹⁰ Васил Проданов, “Военни и невоенни фактори в международните отношения”, “Международни отношения”, No. 4, 1995 г., тук стр. 5-19, 17.

си като за звена от мрежова структура и се настройват към комуникации, координация и поведение в мрежови структури и с мрежов манталитет.

Мануел Кастелс пише, че мрежите са основният материал, от който новите организации са и ще бъдат направени, и също смята, че основната промяна може да се характеризира като преминаване от вертикална бюрокрация към хоризонтална корпорация, която е динамична и стратегически планирана мрежа от във все по-голяма степен независими, самопрограмиращи се, самонасочвани и дори конкуриращи се – в рамките на единната обща стратегия – елементи, базирана на децентрализацията, участието и координацията.⁹¹

Цветан Семерджиев систематизира някои от най-важните различия между йерархичните и мрежовите структури:

- В йерархичните структури при всяка по-сериозна промяна в околната среда се появява съществена неустойчивост – поради наличието на силна взаимосвързаност между градивните им елементи. Докато мрежовите структури много по-лесно се адаптират към промените в околната среда – поради високата адаптивност на техните компоненти.

- В йерархичните структури много трудно се изграждат нови варианти на взаимодействие и сътрудничество. Докато в мрежовите структури възниква огромно множество от варианти на взаимосвързаност, тъй като всеки елемент е свободен да установи взаимоотношения с останалите.

- В йерархичните структури вътрешната функционална неопределеност е минимална и осигуряващият коригираща обратна връзка информационен канал работи с незначителна пропускателна способност. Докато в мрежовите структури вътрешната функционална неопределеност е максимална и осигуряващият коригираща обратна връзка информационен канал работи със значителна пропускателна способност.

- В йерархичните структури входно-изходната зависимост е пропорционална (линейност), цялото е равно на сумата на съставните части, причинно-следствените връзки са очевидни, вътрешното многообразие е ниско и подходът на изучаването им е редуccionистичен. Докато в мрежовите структури входно-изходната зависимост е непропорционална (нелинейност), цялото не е равно на сумата на съставните части, причинно-следствените връзки не са очевидни, вътрешното многообразие е високо и подходът на изучаването им е холистичен.⁹²

Джон Аркуила и Дейвид Ронфелд най-напред и най-задълбочено изучават мрежовата архитектура и топология.

---

⁹¹ Мануел Кастелс, "Информационната епоха: икономика, общество и култура", "Възходът на мрежовото общество", Том I, С., "ЛИК", 2004 г., тук стр. 175-178.

⁹² Цветан Семерджиев, "Войната на мрежите", тук стр. 28-29.

Според техните анализи – в зависимост от начина на свързване – мрежите биват главно три типа:

- “всеки е свързан с предхождания го” – **верижно свързана** или **линейно свързана** мрежа.

- “всички са свързани с един” – **концентраторна** (“*hub*” – “хъб”, “концентратор”), **звездовидна** или **колелообразна** мрежа (има се предвид велосипедно колело – с главина и спици) мрежа.

- “всеки е свързан с всеки” – **пълноканална** или **пълноматрична** мрежа (напълно свързана мрежа или мрежа с пълно свързване).⁹³

За **Мануел Кастелс** „Мрежата е най-слабо структурираната организация, за която изобщо може да се каже, че притежава структура... Всъщност мрежата е единствената структура, в която едно множество от абсолютно дивергентни компоненти може да запази своята взаимосвързаност. Нито една друга подредба – било то верига, пирамида, дърво, окръжност или звездовидна система – не може да съдържа в себе си истинско разнообразие, ако функционира като едно цяло.”⁹⁴

Мрежовите структури се създават чрез самоорганизация, в чиято основа е поддържането на хомеостатично поведение – то се осигурява чрез закономерни преходи от едно към друго състояние на подреденост като непрекъснато се запазва определено равнище на организираност.⁹⁵ Всички процеси при мрежовите структури се отличават с най-малкото слаба нелинейност. Комплексността е “ключова характеристика на структури, които са далеч от състоянието на равновесие. А мрежовото общество е естествено неравновесна структура.”⁹⁶

Или както пише **А. Олескин**: „Мрежата е ажурна и се състои от клетки (ядки). Това е фрактална структура или най-малкото се стреми към такава с нарастването на броя на клетките. Много фрактални обекти се отличават с взаимно проникване на вътрешното (принадлежащото на системата) и външното (извънсистемното). Фракталните обекти са холографични – имат свойството „самоподобие” (“автомоделност”), благодарение на което малка част от структурата е като умалено копие на целия обект. Всеки участък от мрежата носи структурните и функционални характеристики на цялото.”⁹⁷

---

⁹³ John Arquilla, David Ronfeldt, "Osama bin Laden and The Advent of Netwar"...

⁹⁴ Мануел Кастелс, “Възходът на мрежовото общество“, тук стр. 77-78.

⁹⁵ Цветан Семерджиев, “Войната на мрежите”, тук стр. 10-24.

⁹⁶ Илья Пригожин, “Сетевое общество”, „СОЦИС”, No. 1, 2008 г., стр. 24-27, здесь стр. 25.

⁹⁷ А.В. Олескин, “Сеть как метафорический образ культурной онтологии и сетевые структуры в социуме: приложимость к экологической проблематике”, <http://iph.ras.ru/~imosk/Seminar/oleskin/Oleskin.htm>.

Мрежовите структури са по-гъвкави и по-адаптивни от йерархичните, по-мобилни и по-адекватно реагиращи на промяна на външната среда, те са фокусирани към преследваните цели и са силно децентрализирани.⁹⁸

В мрежовите структури работи правилото на четирите „С“: Самоорганизация, Сътрудничество, Солидарност, Синергия (системата придобива ново качество, „умножаващо“, а не събиращо свойствата на елементите ѝ).

Повечето известни структури могат да се класифицират като два типа – първият тип е на такива с твърди, закрити, ясно установени граници; а вторият – с открити, не съвсем ясно установени граници. Към първия тип принадлежат обикновено йерархичните структури, а към втория тип най-често принадлежат мрежовите структури.⁹⁹

В йерархичните структури преобладава организирането “отвън” и “отгоре” – тях нечия външна или върховна воля ги структурира и контролира по еднопосочната връзка “заповед → изпълнение”. В мрежовите структури преобладава самоорганизирането “отвътре” и “отдолу” – те се самоструктурират и самоконтролират чрез двупосочната връзка “възлагане → наблюдаване на изпълнението → изводи от изпълнението → оптимизирано възлагане”.

Затова мрежовите структури са от **Пригожинов** тип: т.е. с голяма сложност, която се определя и от броя на звената, а и от това как те си взаимодействат. От тази гледна точка йерархичните структури са по изключение от **Пригожинов** тип.

Относно сложността на структурите **Цветан Семерджиев** пише: „Съгласно закона за необходимото многообразие, за да може да се поддържа хомеостазата в една мрежа и тя да се развива устойчиво в околната среда, нейната вътрешна сложност трябва да е адекватна на сложността на околната среда.”¹⁰⁰

● В йерархизираните конкуренцията е по-силна от сътрудничеството и по-деструктивна, отколкото конструктивна.

Затова тези структури са главно от **Нютонов** тип, приличат на машини, в тях – както подчертахме – хората са болтчета, а външната среда се възприема като постоянна.

● В мрежовите структури сътрудничеството е много по-силно от конкуренцията и много по-конструктивно, отколкото деструктивно. Защото обединяването на усилията е не по заповед или от страх, то не е

---

⁹⁸ Joel Garreau, "Disconnect the Dots", "The Washington Post", September 17, 2001, <http://seclists.org/isn/2001/Sep/0093.html>.

⁹⁹ А.В. Олескин, “Сеть как метафорический образ...”.

¹⁰⁰ Цветан Семерджиев, “Войната на мрежите”, тук стр. 10-24.

наложено отгоре или силово, а е по-скоро по вътрешна необходимост, от осъзнаване на общите цели, ценности и интереси.

В. И. Аршинов, Ю. А. Данилов и В. В. Тарасенко посочват, че мрежовата структура се характеризира с такива качества като цялостност и единство, че тя е самоорганизираща се, сложна и самореферентна комуникативна система, която има емергентни (внезапно появяващи се, неочаквани) свойства, за описването на които трябва да се отчитат следните принципи на квантовата механика: наблюдаемост и допълнителност.¹⁰¹

Според **Мануел Кастелс** ефективността на дадена мрежа ще зависи от две основни качества: нейната свързаност (структурната ѝ способност да осигурява комуникация между своите компоненти) и нейната съгласуваност (степената на съответствие между целите на мрежата и тези на съставлящите я компоненти).¹⁰² Макар че индивидуалността на отделните участници в мрежата се съхранява и всеки от тях има свой собствен глас, към тези гласове се присъединява и още един глас – този на цялата мрежа. Докато в силно йерархичните системи единственият глас на Боса заглушава всички останали гласове.¹⁰³

Бруно Латур противопоставя „мрежа“ (*network*) на „работна мрежа“ (*worknet*): „Работните мрежи (*worknets*) позволяват да се види работата, която се извършва при полагане на мрежите (*networks*): първите са активен медиатор, вторите - стабилизирани набор от посредници. Почто е да казваме “работна мрежа” (*worknet*), а не “мрежа” (*network*). Акцентът трябва да се постави върху работата, движението, протичането и промените.”¹⁰⁴

Йерархичните структури отчитат местните особености, но по смисъл и архитектура те са по-стандартни, с наднационален, интернационален характер, докато мрежовите структури са пряко вградени в средата и обикновено отчитат нейните специфики – за да могат да се адаптират пълноценно в нея.

По принцип могат да бъдат разбрани онези, които отстояват вярата си в йерархичните структури и както преди 30 години смятат, че преимущество на подобни структури е в простотата на организацията на информационните потоци, в минималността на противоречащите си влияния в тях, в бързината на пораждаване на управляващи сигнали.

---

¹⁰¹ В. И. Аршинов, Ю. А. Данилов, В. В. Тарасенко, “Методология сетевого мышления: феномен самоорганизации”, <http://spkurdyumov.narod.ru/ArshDanTar.htm>.

¹⁰² Мануел Кастелс, “Възходът на мрежовото общество“, тук стр. 184.

¹⁰³ А. В. Олескин, “Сеть как метафорический образ...”.

¹⁰⁴ Бруно Латур, “Реасемблиране на социалното. Увод в социологията на деца-мрежа”, С., “Изток-Запад”, 2007 г., тук стр. 190, 194-195, 209.

Наистина, при липсата на опит за действие в новата среда е лесно да се предположи, че в ситуации с ясно определена цел, където е важно съкращаването на времето за постигането ѝ, както и когато функциите са разпределени строго, йерархичните организации изглеждат оптимални. Така през 1976 г. смятат и авторите на сборника “Управление, информация, интелект“, но още тогава те подчертават, че ако в заданието на процеса се допуска свобода, т.е. локалните цели не са определени еднозначно, йерархичната структура започва да се чувства по-зле и съвсем нищо не може да направи, когато целта е формулирана недостатъчно строго: тогава тази структура губи своите преимущества и не може предварително да постави ясни задачи на изпълнителите на всички нива, не е в състояние също да образува и нови, нужни ѝ връзки.¹⁰⁵

Марк Ленард пише, че, за да се постигне успех днес, не е нужна централизирана бюрокрация, а трябва да се създаде структура, “основана на биологически идеи – мрежа”, т.е. силно децентрализирана и високо кооперативна “невидима” (“колкото по-добра, толкова по-малко очебийна”) компания, в която е невъзможно който и да било индивидуален член да придобие контрол над цялата организация, която има не акционери, а членове.¹⁰⁶

А ето какво казва за мрежовите структури **Робърт Рийч**: “Вместо като пирамида, високостойността предприятие изглежда по-скоро като паяжина. Стратегическите посредници са в центъра, но съществуват всякакви видове връзки, които не ги засягат пряко, и нови връзки се предават през цялото време. Членовете на групата се учат как може да си помогнат един на друг, за да работят по-добре, кой какво може да допринесе за отделния продукт, как най-добре могат заедно да придобият опит. Всеки участник търси идеи, които ще придвижат групата напред.”¹⁰⁷ Или както поетично казва **Джоузеф Камбъл**: “Егото се разтваря, в мрежата не остава нищо освен живот, който е навсякъде и завинаги.”¹⁰⁸

Джереми Рифкин също анализира мрежовите структури: “В мрежата участниците се превръщат в едно цяло, ангажирайки се в обща задача за определен период от време. Ключовете към успешната мрежа са взаимните задължения и доверието. Всеки член на мрежата работи,

---

¹⁰⁵ А. И. Берг, Б. В. Бирюков, Е. С. Геллер, Г. Н. Поваров (ред.), “Управление, информация, интелект“, М., „Мысль“, 1976 г., здесь стр. 151-152.

¹⁰⁶ Марк Ленард, “Защо Европа ще управлява XXI век“, С., „Обсидиан“, 2005 г., тук стр. 33-34.

¹⁰⁷ Робърт Б. Рийч, “Трудът на нациите. Как да се приготвим за капитализма на XXI век“, С., Университетско издателство “Св. Климент Охридски“, 1992 г., тук стр. 81-82, 132.

¹⁰⁸ Джоузеф Камбъл, “Маските на Бога. Първобитната митология“, С., “Вега“, 2003 г., тук стр. 476.

изхождайки от “добра воля”, като се чувства задължен да сътрудничи и да помага, а не да се възползва за сметка на останалите участници. Доверието е в сърцевината на мрежовите взаимоотношения. Колкото по-ангажирани стават индивидуалните играчи помежду си, толкова по-голяма е вероятността да си разменят ценни знания и опит. Онова, което е мое, е и твое. Онова, което някога е било граница, отделяща страните, се превръща в общо игрище. Свободата се съдържа в споделените отношения, а не в изолацията. Пазарите се основават на недоверие, мрежите – на доверието. Пазарите се основават на преследването на личния интерес, мрежите – на общия интерес. Мрежите събират заедно участници с общи интереси и конкретна цел, като обединяват ресурсите и рисковете, за да се намалят загубите. Мрежите изискват да позволяваш, да си готов да се довериш, да се вслушваш в другите, да отвърщаш и да правиш компромиси. Многопластовите управленски мрежи са като гигантски лаборатории за емпатия”¹⁰⁹.

Сякаш от горния цитат е продължил **Жак Атали**: “Когато единият и другият са ангажирани в обща задача, когато са част от мрежа, която изпълнява дадена функция, на всекиго е необходимо не само другият да съществува, но и той да постига максимален успех, да изпълнява възможно най-добре своята роля в мрежата. Колкото повече хора са включени в мрежата, толкова по-голям интерес може да има от нея всеки и толкова по-голяма стойност ще има самата мрежа.” И още от този автор: “Първо сред богатствата на всекиго в бъдеще ще бъде принадлежността към някакви мрежи. Новият елит, който ще си присвои основната част от създаваната стойност, ще бъде съставен от създателите на мрежи и от онези, които умеят да си запазват привилегировани мрежи. Средната класа ще иска да афишира множеството от мрежи, към които принадлежи. Обратно, новата бедност ще се състои в това да не принадлежиш към никоя мрежа. Някога да бъдеш беден означавало да не притежаваш. Утре това ще значи да не принадлежиш към. За да помогнеш на слабия, уместно би било да му дадеш възможност да се включи в мрежите.”¹¹⁰

“След йерархичната пирамидална структура, в която да имаш власт означаваше да контролираш и да командваш, казва **Жан-Мари Гуно**, идва структура на децентрализация на властта, на многобройни връзки, където да имаш власт означава да бъдеш в контакт, в отношение, където властта вече се определя не от владението, а от влиянието.”¹¹¹

---

¹⁰⁹ Джереми Рифкин, “Европейската мечта”, С., „Обсидиан”, 2005 г., тук стр. 182-193, 275.

¹¹⁰ Жак Атали, “Братства. Една нова утопия”, С., „КХ”, 2003 г., тук стр. 148-149, 161-162.

¹¹¹ Жан-Мари Гуно, “Крайт на демокрацията”, С., ИК, “Христо Ботев”, 1997 г., тук стр. 95.

В мрежовата структура общото са ценностите и културата, доверието и идеята, каузата и *know-how*-то. Другото е въпрос на самоинициатива.

Ако елемент от йерархичната структура трябва да изпрати сигнал до Центъра за инструкции и да действа едва когато този сигнал се завърне с указание, то елементите на мрежовата структура сами проучват средата, в която оперират и която най-добре познават и сами вземат оптималното решение, т.е. мрежата има свойствата самообучаване и самосинхронизация. “Мрежата не се “координира” от никого: участващите тела се координират сами така, че може да се говори за “автокоординация”.¹¹²

Когато е нападната от болестотворна бактерия или вирус, нормалната здрава клетка – като част от йерархична структура – пита Центъра, ГЩ, Правителството, Мозъка: „Какво да правя?” Докато отговорът дойде, изходът е вече предрешен. Бактерията или вирусът знаят какво да правят, програмата им е вградена и им е казано: „Действай!” – т.е. “Справяй се сам”, “Намирай верното решение”, “Ти имаш мисия!”.

Собственикът на „Макдоналдс” (типична мрежова структура) в китайско градче не звъни в Чикаго, Илинойс да пита каква плънка да сложи в бъргъра, а решава сам и слага това, което се нрави и харчи в градчето.

И въобще елементите на мрежата не се уповават на йерархия, не чакат решенията наготово, не викат неволята, а се залавят за работа, защото “знаят какво трябва да правят”.¹¹³

(Продължава в следващия брой.)

---

¹¹² Алвин Тофлър, “Третата вълна”, С., ИК „Пейо К. Яворов”, 1991 г., тук стр. 345.

¹¹³ John Arquilla, David Ronfeldt, "Osama bin Laden and The Advent of Netwar"...